

СЕКЦІЯ 3 ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 331.104.2

Бобирь О.І.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара***Федорова В.А.***кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара*

ДОСЯГНЕННЯ СТАЛОСТІ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ЧЕРЕЗ УДОСКОНАЛЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

У статті обґрунтовується доцільність, об'єктивність і невідворотність подальшого поглиблення розвитку концепції корпоративної соціальної відповідальності – суспільно необхідного інструмента стабілізації національної економіки, державної фінансової системи і політики. На основі історичного аналізу пояснюється найбільш імовірний сценарій розвитку глобалізованих соціально-економічних і фінансових систем на перспективу 2019–2050 рр. в умовах системних криз, зумовлених подальшим зміцненням фінансових позицій олігополістичних (часто напівзаконних) капіталів, що автоматично призводить до ослаблення решти суб'єктів господарювання і не сприяє економічній, соціальній і фінансовій стабілізації, а природно призводить до поглиблення кризи. Також у статті пояснюється те, чому треба здійснювати все фінансове планування на цьому етапі в максимально економічному режимі, роблячи акцент на непомічені можливості, покроково відмову від руйнівної ідеології перфекціонізму, що породжує ефект «дірявого гаманця» і поступове реформатування на «екологічну», з усіх сторін вигідну і «безсмертну» концепцію корпоративної соціальної відповідальності, яка цілком і повністю відповідає класичним загальнолюдським (справжнім) цінностям, переорієнтовує, перевищує хворе «суспільство споживання» на здорове органічне взаємодоповнення суб'єктами один одного (як однієї цілісної системи).

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, державна фінансова політика, стабілізація, найбільш імовірний сценарій розвитку, соціальна система, криза фінансової системи, інструмент стабілізації, фінансова політика, фінансова система, олігополістичний капітал, ефект «дірявого гаманця».

Бобирь А.И., Федорова В.А. ДОСТИЖЕНИЕ УСТОЙЧИВОСТИ РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ ПУТЕМ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ КОНЦЕПЦИИ КОРПОРАТИВНОЙ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ

В статье обосновывается целесообразность, объективность и неизбежность дальнейшего углубления развития концепции корпоративной социальной ответственности – общественно необходимого инструмента стабилизации национальной экономики, государственной системы и политики. На основе исторического анализа объясняется наиболее вероятный сценарий развития глобализованных социально-экономических и финансовых систем на перспективу 2019–2050 гг. в условиях системных кризисов, обусловленных дальнейшим укреплением финансовых позиций олигополистических (часто полузаконных) капиталов, автоматически приводит к ослаблению остальных субъектов хозяйствования и не способствует экономической, социальной и финансовой стабилизации, а приводит к углублению кризиса. Также в статье объясняется то, почему нужно осуществлять все финансовое планирование на данном этапе в максимально экономном режиме, делая акцент на незамеченных возможностях, пошаговом отказе от разрушительной идеологии перфекционизма, что порождает эффект «дырявого кошелька» и постепенное реформатирование на «экологическую», со всех сторон выгодную и «бессмертную» концепцию корпоративной социальной ответственности, целиком и полностью соответствует классическим общечеловеческим (истинным) ценностям, переориентирует, перевоспитывает больное «общество потребления» на здоровое органическое взаимодополнение субъектами друг друга как одной целостной системы.

Ключевые слова: корпоративная социальная ответственность, государственная финансовая политика, стабилизация, наиболее вероятный сценарий развития, социальная система, кризис финансовой системы, инструмент стабилизации, финансовая политика, финансовая система, олигополистический капитал, эффект «дырявого кошелька».

Bobir O.I., Fedorova V.A. ACHIEVING THE SUSTAINABILITY OF THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY THROUGH IMPROVING THE CONCEPT OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY

The article substantiates the expediency, objectivity and inevitability of further deepening the concept of corporate social responsibility as a socially necessary instrument for stabilizing the national economy, the state financial system and politics. On the basis of historical analysis, the possible probabilistic scenario of the development of globalized socio-economic and financial systems for the future 2019–2050 is explained. In the context of systemic crises caused by the further strengthening of the financial positions of oligopolistic, often semi-legal, capital, which automatically leads to the weakening of the rest of the business entities and does not contribute to economic, social and financial stabilization, and naturally leads to a deepening of the crisis. Also, the article explains why it is necessary to carry out all financial planning at this stage in the most economical mode, focusing on unnoticed opportunities, a step-by-step abandonment of the destructive ideology of perfectionism, generating the effect of a curious wallet, and gradual reformatting into an “ecological” from all sides profitable and “immortal” concept of corporate social responsibility, which fully and completely corresponds to the classical universal (true) values, reorients, re-educates the sick “consumer society” a healthy organic complementary subjects each other as one integrated system.

Keywords: corporate social responsibility, state financial policy, stabilization, most probable scenario of development, social system, financial system crisis, stabilization tool, financial policy, financial system, oligopolistic capital, effect of “daring purse”.

Постановка проблеми. У сьогоднішньому суспільстві, яке досить динамічно рухається і активно видозмінюється під впливом нескінченної кількості все нових і нових чинників, постає питання знаходження альтернативних напрямів зміни фінансового середовища, окреслення оптимальніших за попередні показників, які б спрямували існуючу фінансову систему в напрямі стабілізації. Попередні наукові дослідження безапеляційно стверджували, що головною рушійною силою прогресу є максимізація прибутку. Але майже ніколи не чути було про негативні прояви принципу максимізації прибутку для стійкості фінансової системи в державі, адже більшість наукових досліджень, які є службовими платформами великого капіталу, нівелюють інформацію про невідворотність фінансових криз. Тому, мабуть, задля досягнення довгоочікуваної стабільності, яка не є можливою без паралельного розвитку корпоративної соціальної відповідальності, необхідно зосередити увагу на переосмисленні ролі й значення прибутку в процесі розширеного відтворення. Адже навіть просте відтворення потребує платоспроможного попиту, що прямо корелює зі зростанням валового внутрішнього продукту. Тобто ми не можемо розглядати успіх малої кількості багатих підприємств на тлі зuboжіння широких мас дрібного бізнесу та домогосподарств економічним ефектом у державі. На перший погляд зовнішня успішність не може надовго утримати тимчасову відносну стабільність і захищеність класу «понадзаможних».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про настання системної кризи було багато попереджень і 100, і 70, і 30 років тому. Але економічний мейнстрім не звертав на них уваги [3, с. 25]. Цією проблемою займалися багато вітчизняних і зарубіжних науковців, серед яких О. Грабчук [3], Н. Куряча [2], В. Ізюмська [2], В. Кашин [4], О. Сазонець [7], І. Сазонець [6], В. Євтушенко, Дж. Оруел [12] та багато інших. Адже напруженість пригніченого класу (всіх суб'єктів, що не входять до класу понадзаможних, (так званої «фінансової олігархії»)) зростатиме і рано чи пізно (це лиш справа часу) похитне відносний спокій транснаціональних корпорацій, які невідступно заволоділи всіма провідними фінансово-господарськими, ресурсними позиціями і ланцюгами на всіх рівнях.

Метою статті є розроблення й обґрунтування концептуальних засад корпоративної соціальної відпо-

відальності – стабілізуючого інструмента державної фінансової політики в умовах світової глобалістично зумовленої системної кризи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виходить так, як у східній притчі про змію та черепаха, які плывуть по морю: якщо черепаха скине змію, то змія її укусує і обоє загинуть, а якщо змія вкусує черепаха, то і сама загине. Таким чином, «правлячий» клас має зважати на «неправлячий», бо від цього залежить його благополуччя. Як показує історія, надмірний тиск «прориває греблю», як це було з Римською Імперією, Стародавнім Вавилоном та іншими практиками надмірного соціального напруження. Жага фінансової еліти – втримати своє фінансове благополуччя, що тріщить по швах, призвело до виникнення феномена фейкової інформації або так званих «інформаційних воєн», які завжди передують фізичним війнам. Тобто в Україні, як і у всіх інших державах світу, відбувається трансформація розшарування соціально-економічного складу суспільства (як показано на рисунку 1).

Раніше існуючі три основні соціальні класи (середній, найбідніших і найбагатших) плавно трансформувалися у два основні класи (найбагатших (правлячий) і всіх інших (неправлячий)). Тепер, маючи реальну картину побудови суспільства, можна дійти висновку про найреальніший поділ продуктивних сил у суспільстві, яке також не можна розглядати в розрізі окремої держави, а виключно в розрізі світового (геополітичного) розкладу сил. Україна, як і більшість держав світу, йде за сценарієм виконання ролі сировинного придатка для надзаможних держав-гегемонів. Процеси, що проходять у нашій державі, в найближчому майбутньому пройдуть і всі інші держави світу, які не є світовими фінансовими лідерами. Принцип «прибуток понад усе» запрограмував розвиток світової економіки, частиною якої є українська економіка, в чітко окресленому напрямі – широкомасштабного зuboжіння населення світу на противагу маленькій кількості осіб, які стоять за найприбутковішими транснаціональними синдикатами і картелями [7, с. 145]. Адже беззаперечним є те, що великому капіталу не вигідно вкладати кошти ні у фінансову сферу, ні у медицину, ні у освіту, ні у розвиток середнього класу, ні у вітчизняну економіку, адже цей капітал транснаціональний, він не належить до жодної конкретної

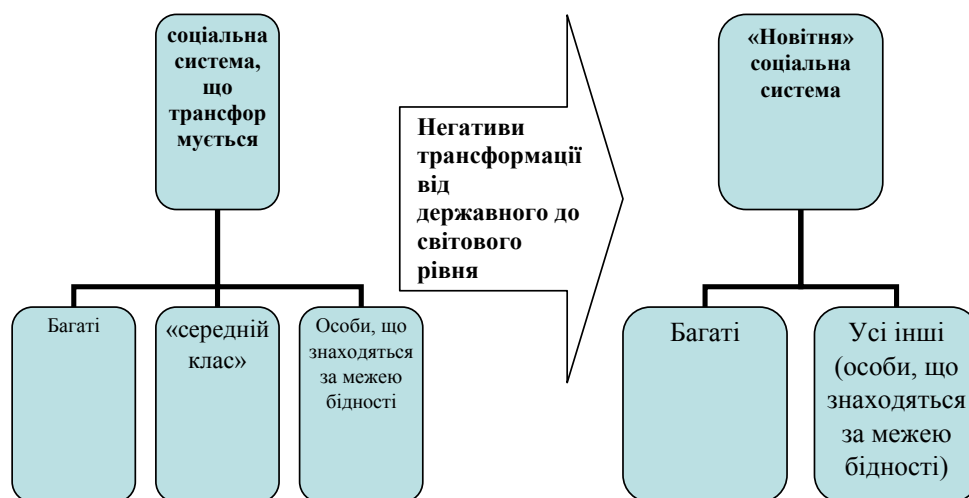

Рис. 1. Негативи трансформаційних процесів в уніфікації стандартів державного фінансування соціальної сфери за умов домінування повноважень установ світового рівня над державним (глобалізаційним) [6, с. 26]

держави світу і не зацікавлений у безпосередньому розвитку людини (як незалежної самобутньої істоти). Якщо великому капіталу потрібно буде втримати свої провідні позиції, то важливим є таке: спочатку – дестабілізаційний етап, де матимуть місце два можливих сценарії розгортання подій: 1) розв'язання військових дій; 2) якщо війну розв'язати все-таки не вдасться, то максимальна дестабілізація країн-сировинних додатків; наступним логічним кроком (етапом) буде переділ влади між сильними країнами-світовими лідерами, де переможці поглинуть ресурси переможених [2, с. 25–27]. І на цьому перед остаточним розпадом диктатури діючої на той момент фінансової еліти етапі – якийсь невеликий проміжок часу абсолютного панування єдиної світової структури – наддержави. У таких умовах розвиватиметься концепція корпоративної соціальної відповідальності. Тому її розвиток доцільно планувати окремо за кожним із трьох розглянутих основних етапів розвитку світової економіки (Таблиця 1) [12, с. 245].

Отже, далі йтиметься про подальше поглиблення розшарування суспільства на два полярних табори, адже правлячий капітал є не державного походження, а приватного. Ось чому він не зацікавлений у збереженні держав-лідерів [4, с. 51]. Він, безсумнівно, переформатує існуючий державоустрій, створивши на тлі зруйнованих економік власну загальносвітову глобальну економіку. Тобто в межах такого найвірогіднішого сценарію розвитку нашому суспільству доведеться існувати і розвивати свою економічно-фінансову систему. Тут зовсім не йтиметься про якісь там прибутки, а треба хоча б протриматися якось до моменту розпаду диктаторської недобропорядної олігополії і зберегти якнайбільше населення. Але, як говорить народна мудрість: «Осведомлен – значить вооружен» або «Знати, володіти достовірною інформацією – значить наполовину вирішити проблему». Ще треба зауважити, що якісь позитивні зрушення почнуть відбуватися не раніше, ніж наше суспільство усвідомить цю проблему, що не помічати або ховатися від проблеми – це самому собі шкодити, краще глянути в обличчя проблемі й починати її вирішувати, адже всі, навіть найгостріші проблеми, можуть

і повинні бути вирішені, якщо до їх вирішення підійти з «гарячим серцем і холодною головою». Сьогодні проблема полягає в тому, що суспільство позитивно сприймає недобросовісні практики ведення бізнесу і заробітку. Але «невидима рука» ринку і цю проблему успішно вирішує: коли громадяни в скрутні часи воєн, народних смут переживуть велику кількість горя і несправедливості, то ті, що виживуть, будуть цінувати кожен день і кожну хвилину свого життя і ставитимуться вже один до одного з пошаною. У такі часи викристалізується ідея, яку влучно виразив М. Л. Кінг: «Навіть якщо завтра загине світ, то я сьогодні буду саджати дерево». У найважчі часи світової історії досягалися найвищі успіхи у суспільному розвитку. Якщо ж людині сьогоднішнього гедоністського менталітету дати навіть найкращі умови життя і зарплату, то вона буде незадоволеною, адже такий матеріалізм і теорія прибутку вчить ніколи не зупинятися на досягнутому, тому ми вважаємо, що в цієї теорії немає майбутнього, бо вона без сторонніх зусиль прийде до свого логічного завершення [15, с. 221]. Необхідно зазначити тут те, що досвід Індії, Росії і ще багатьох держав світу вже сьогодні показує, що неетична поведінка багатьох компаній під час здійснення фінансово-господарської діяльності, призвели до зниження довіри і негативного ставлення таких стейкхолдерів та до діяльності цих компаній взагалі [8, с. 60]. Але господарський процес триває, він не може зупинитися, адже під час здійснення вибору товарів, споживачі схильні обирати все ж товари екологічного характеру. Наприклад, за дослідженнями, перевага надається тим товарам, виробники яких є меценатами, філантропами або просто здійснюють соціально значущі проекти, надають перевагу виробникам джинсів, які зроблені без виварювання кольору смертельно небезпечними освітлювачами (в Індії траплялися випадки, коли молоді 18-літні хлопці гинули від отруєння речовиною для висвітлення джинсів, після чого підприємство збанкрутувало через бойкот до придбання товарів споживачами). Таким чином, КСВ виступає «невидимим» регулятором і контролером невідповідальної діяльності компаній. Такі компанії не зможуть довго

Таблиця 1

Можливі найбільш імовірні прогнозовані етапи господарсько-фінансового розвитку глобалізованих соціально-економічних та фінансових систем на період 2019–2050 рр.

Етап	Пропоновані стабілізаційні заходи
1) дестабілізаційний (війна або глибша економічно-фінансова дестабілізація)	1) відмова від товарів розкоші; 2) подолання перфекціоністської ідеології, ідеології гедонізму в господарсько-фінансовому процесі; 3) «невидима рука» ринку через форс-мажор (війни, згорання програм соціального забезпечення) призведе до того, що на ринку «виживуть» найбільш «корисні», тобто соціально відповідальні підприємства.
2) уявної (штучної) стабілізації (зосередження максимально можливої кількості ресурсів у руках об'єднань країн і (або) недержавних організацій-світових фінансових лідерів («золота ера» глобальної олігополії)	1) поглиблення ідей корпоративної соціальної відповідальності у веденні бізнесу, але ще не остаточне подолання перфекціоністських управлінських уявлень; 2) «найглибша» межа розшарування суспільства на надбагатих і усіх інших (бідних). У цих умовах нібито зменшиться фінансово-податкове навантаження на господарюючих суб'єктів і на домогосподарства, але потім знову загостриться. Тут згодиться досвід господарювання, характерний для важкої доби війни. Можливо, методи А. Макаренка, який працював у важкий час громадянської війни та післявоєнний період, де доводилося перевиховувати окремих стейкхолдерів працею [А. Макаренко «Педагогічна поема»]; 3) повільний початок відродження сільськогосподарських і аграрних виробництв у деяких окремих самостворених общинах.
3) стабілізаційний (відтворювальний, носитиме характер «відродження з небуття» зруйнованих старих соціальних систем). Матиме риси «кустарного» виробництва, так би мовити «кам'яного віку»)	1) відродження і розвиток первинних виробництв (насамперед сільського господарства, виробництва товарів широкого вжитку, першої необхідності, мінімізація виробництва товарів, що не є предметами першої необхідності); 2) поглиблення концепції КСВ у бізнесі та новітніх формах соціальних структур; 3) посилення і зміцнення концепції корпоративної соціальної відповідальності бізнесу з подальшим зайняттям чільного місця у всіх сферах і ланках фінансово-господарського механізму суспільних систем.

Джерело: [1, с. 161; 12, с. 201; 13, с. 42]

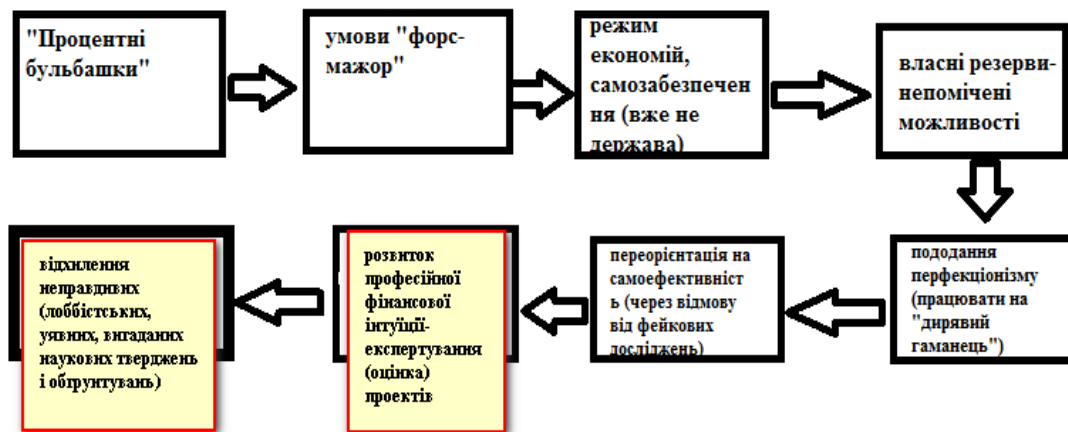

Рис. 2. Алгоритм дій для подолання негативних наслідків системних криз, пов'язаних із процентними прогресіями («бульбашками»), що мінімізують платоспроможність позичальника

протриматися на ринку, адже стейкхолдери їх все одно рано чи пізно дискваліфікують і нададуть перевагу соціально відповідальним виробництвам і сфері послуг, не говорячи про притягнення до кримінальної відповідальності. Отже, належність підприємства до КСВ-ідеології є так званим «тавруванням» компаній, їх конкурентною перевагою. Недобросовісним бізнесом можна також назвати пропаганду кредитів, що змушує населення добровільно себе затягувати у кредитну кабалу. Такі рекламодавці повинні притягуватися до відповідальності за нанесення шкоди населенню. Натепер пропонується використовувати такий алгоритм дій для подолання негативних наслідків системних криз, пов'язаних із процентними прогресіями («процентними бульбашками»), що мінімізують платоспроможність позичальника (Рис. 2):

Недобросовісним бізнесом можна також назвати пропаганду кредитів, що змушує населення добровільно себе затягувати у кредитну кабалу [13, с. 52; 14, с. 402]. Такі рекламодавці повинні притягуватися до відповідальності за нанесення шкоди населенню.

Тому процес вибору правильного рішення через подолання бар'єрів недоброякісних тверджень виглядатиме так: серед усіх можливих варіантів ухвалення стратегічних планів, які базуються на недостовірній (неправдивій) інформації, на фейкових, лоббійських даних, які не охоплюють максимальну кількість вирішуваних проблем у суспільстві, а зосереджують увагу на вузькому колі інтересів малих груп бізнес-еліт (2–5% зацікавлених сторін), на відміну від широкого кола зацікавлених осіб (що прагне до 100%, тобто всього населення), є один максимально правильний проект. Він виграватиме серед усіх інших альтернативних проектів і дасть можливість досягти максимально можливого економічного ефекту від його впровадження і реалізації.

Висновки з проведеного дослідження. Процесом вибору оптимального управлінського рішення займаються багато як науковців-теоретиків, так і управлінців-практиків. Сьогодні конкретний етап проблеми можна успішно вирішити через логічно-об'єктивний моніторинг вхідної інформації для управлінських рішень. Для відбору правильних предикторів, що корелюють із кінцевим очікуваним результатом, достатньо скористатися СВОТ-аналізом, щоб здійснити відбір формальних якостей пропонованих можливостей від сутнісних їх характеристик (подолання формалізму рекламуємих ресурсів сутністю).

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Бобирь О. Корпоративна соціальна відповідальність як інструмент стабілізації розвитку державних фінансів і вдосконалення фінансового контролю. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний політичний стан в Україні та розвиток статистики і обліку в умовах глобалізації і загострення енергетичних проблем» 16–17 квітня 2018 р. Видавництво ДНУ імені О. Гончара. 2018. С. 161–163.
- Ізюмська В., Куряча Н. Аналіз стандартів накопичувальних та комерційних систем пенсійного забезпечення. Науковий вісник УжНУ. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Ужгород-С. 2016. С. 24–29.
- Грабчук О. Теоретичні обмеження в управлінні страховим портфелем. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 6 (березень). С. 22–26.
- Кашин В., Нецадин А., Тульчинский Г. Методика оцінки ефективності корпоративної соціальної політики (соціальних інвестицій і соціального партнерства). Человек и труд. 2012. № 5. URL: <http://www.chelt.ru/2011/5-09/nes4adin509.html/>
- Офіційний сайт Центру «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності». URL: <http://csr-ukraine.org/>
- Сазонь І., Джусов О., Прокоф'єва А. Стратегічні альтернативи розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Менеджмент інновацій. Том 22. 2014. С. 24–31.
- Сазонь О., Миськовець Н. Теоретичні основи здійснення корпоративного підприємництва на основі використання еко-систем. Бізнес Інформ. 2016. № 11. С. 144–148.
- Євтушенко В. Оцінка корпоративної соціальної відповідальності: методи, об'єкти, показники. Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Технічний прогрес та ефективність виробництва. 2013. № 46. С. 53–63. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vcpipt_2013_46_8.pdf
- Статистика діяльності корпорацій України та її регіонів. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21CNR=20&Z21ID=
- Офіційний сайт Урядовий портал. URL: www.kmu.gov.ua.
- Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: www.me.gov.ua.
- Дж. Оруэлл. 1984: Роман-антиутопия. Пермь: Издательство «КАПИК», 1992. 304 с.
- Утопия и антиутопия XX века. Г. Уэллс. Спящий пробуждается. О. Хаксли. О дивный новый мир. Обезьяна и сущность. Э. Форстер. Машина останавливается. Москва: Прогресс, 1990. 312 с.
- Хаксли О. О дивный новый мир. Через много лет: Романы / Пер. с англ. О. Сороки, В. Бабкова. Примеч. Т. Шишкиной, В. Бабкова. Санкт-Петербург: Амфора, 1999. 541 с.
- О. Хаксли. Возвращение в дивный новый мир. Москва: Астрель, 2012. 432 с.